

זבחים פ. פא: - ר"א וחכמים בתערובות דמים ו'בילה'

מהלך הסוגיה

דיני התערובות שבמשנתנו (עט:פ.פ.):

דם תמימים בדם בעלי מומין - ישפך לאמה.

כוס בכוסות - רבי אליעזר: אם קרב אחד יקרבו השאר בזוגות; חכמים: הכל ישפך לאמה.

דמים תחתונים בדמים עליונים (עולה בחטאת) - ר"א: ייתן למעלה (ו'רואין' את התחתונים כמים) ואח"כ למטה; חכמים: ישפכו לאמה. ובדיעבד, שנתן למעלה - כשר.

הניתנים במתנה אחת בניתנים במתנה אחת - יינתנו 1. מתן ארבע במתן ארבע¹ - יינתנו 4.הניתנים במתנה אחת (בכור) בניתנים ארבע (עולה²) -ר"א: יינתנו 4 (רואין³, 'בל תגרע'); ר' יהושע: 1 ('בל תוסיף', שבין אל-תעשה)⁴.

תנן התם (פרה ט, א): מייחטאת שנפלו לתוכם מים כלשהן⁵ - חכמים פוסלים (יש בילה), אך להזאה יש שיעור ואין הזאות מצטרפות); ר' אליעזר: יזה פעמיים.

מה טעמו? הרי ללא 'בילה' או ללא צירוף לא יועיל להזות פעמיים; ואם א"צ שיעור די בהזאה אחת!

יש לקיש: יש בילה, והזאה צריכה שיעור, ומדובר שיחסי-התערובת 1-1, שתי הזאות מצטרפות.

רבא: יש בילה, והזאה א"צ שיעור, וקנסוהו הזאה נוספת שלא ירויח מהתערובת.

רב אשי: 'מים כלשהן' דווקא⁶, והזאה א"צ שיעור, אך אין בילה (ורק כשזמה 2 ודאי יש מייחטאת).

מיתיבי: רבי: לפי ר"א הזאה א"צ שיעור, וכשרה גם בתערובת! [נדחו דברי ר"ל. ומעתה מקשים לרב אשי] ועוד תניא: ר"א: תערובת דם חטאת בדם עולה - ייתן למעלה, ויוצא אף ידי העולה (בנתינת השיריים למטה). ואם אין בילה - שמא לא נתן דם במקומו כלל!

מדובר שרוב-התערובת חטאת (עליונים)⁷, ונתן למעלה יותר משיעור-המיעוט.

-א"כ כיצד "תחתונים עלו לו"? שמא לא נתן מהם כלל למטה!

-הכוונה שיצא למטה ידי שפיכת-שירי החטאת (בלבד).

ת"ש: (בתערובת דמי חטאת ועולה), נתן למטה - ר"א: ייתן למעלה⁸ (ושניהם כשרים). ודאי כי יש בילה!

-גם בזו, רוב-התערובת חטאת (עליונים), ונתן למעלה יותר משיעור-המיעוט, ורק החטאת כשרה.

-ומהו "תחתונים עלו לו"?

-לשירי החטאת בלבד.

ת"ש: נתן למעלה - מודים שייתן למטה, ואלו ואלו עולים לו. אלמא יש בילה!

-גם כאן, מדובר שהרוב עליונים, ונתן למטה יותר משיעור-התחתונים.

-א"כ כיצד "תחתונים עלו לו"?

סיפא זו היא רק לדעת חכמים, שיש בילה.

משנתנו: תערובת של הניתנים במתנה אחת - יינתנו במתנה אחת (ר"א לא חלק. אלמא יש בילה!)

-כשהתערבו שיעור מתנה בשיעור מתנה, ונתן מתנה בשיעור שתי מתנות.

¹ כגון דמי עולה עם שלמים או עם אשם, שכולם טעונים '2 שהן' 4 וניתנים מתחת לחוט הסקרא (רש"י במשנה, ור' הערה הבאה).

² רש"י במשנה, תוס' (פ); דהיינו '2 שהן' 4, עולה, שלמים, אשם. אין מדובר בחטאת, שהיא למעלה, ולחכמים (עט): ישפך לאמה.

³ תוס' (עט: פא.): עיקר טעמו של ר"א הוא 'רואין' כאלו הוא מים, ולכן אין עובר על 'בל תוסיף'. ומה שהשיב לר' יהושע 'בל תגרע' - לטעמו של ר' יהושע שאין 'רואין'.

⁴ אך תערובת עליונים ותחתונים (לעיל) נפסלה לגמרי, ששינוי-מקומו הוא פסול-בידיים, שלא כ'בל תגרע' בשוא"ת (תוס' פא.).

⁵ מן התורה מין במינו בטל ברוב, וכאן זו חומרא מיוחדת במייחטאת.

⁶ רש"י: שהרי במשנתנו לגבי דם אמרו שאם לא-נמלך ונתן כשר. תוס': חכמים דפרה, אף לו טוברים יש בילה...

⁷ רש"י: תוס': לאו דווקא, אלא כל שאין מן המים אלא כדי הזאה אחת. רבנו חיים בתוס': אפי' דווקא, והנאמר (נדה ט. יומא יד): שמוסכם שבכלי צריך שיעור הזאה (והמקל אינו אלא על גוף המיטהר) - בהזאה ראשונה, והשנייה היא משיירי טהרה.

⁸ תוס': אולי יש בילה; והזאה צריכה שיעור אלא שמצטרפת! חק נתן: לכן פרש"י ביכל שהן שאי-אפשר להזות בפחות, שהפל נדבק באזוב.

⁹ נקט שהרוב חטאת, שאל"כ אי-אפשר לומר שיעור לו תחתונים לשם שיריים (רש"י, תוס').

¹⁰ תוס': ואח"כ למטה, לשם שיריים; רש"י (שטמ"ק כ): א"צ, יוצא למפרע ידי שיריים. ולחכמים (אין 'רואין') העולה כשרה והדם לאמה.

-מתן ארבע במתן ארבע" - יינתנו ארבע!

-כשהתערבו 4 ב-4, נותן 4 בשיעור כפול².

-מתן ארבע במתנה אחת" - ר"א: יתנו 4; ר' יהושע: 1, 'בל תוסיף'. וא"ת שהתערבו 4 ב-1 (ולר"א ייתן 4 שהן שיעור 5) - מדוע זה 'בל תוסיף'?

אלא - רבה⁴: במשנתנו ובברייתא לא חלקו בדם שנבלל⁵, אלא בתערובת כוסות בכוסות: לר"א 'רואין' את הניתן שלא-במקומו כאילו הוא מים, ולרבנן לא.

והרי ר' יהודה אמר שר"א וחכמים מודים בתערובת דמי חטאת ועולה (תקרב), ברובע ונרבע (פסולה), ומחלוקתם בתערובת תמימה ובעלת-מום, בנבלל ובכוסות!

זו דעת רבי יהודה, אך לרבנן - מחלוקתם בכוסות וכאמור.

תערובת דם ושירי-דם (פ.א.):

אביי, ר"ל: מודים ר"א וחכמים (שחלקו בתערובת חטאת ועולה האם 'רואין') בתערובת דם עולה ושיירי חטאת⁶, שייתן למטה על קירי-המזבח, ושותת ליסוד.

רב יוסף, ור' יוחנן או ר' אלעזר: חכמים חולקים (יישפך לאמה), כי שיריים צריכים להינתן על גג-היסוד.

מתיב רהב⁷: "קדש הם" (בבכור) - וכן מתיב רבא: "והקריבו...את-הדם...הדם" - שאם התערב בקרבן אחר יקרבו. האם לא שירי עולה ודם בכור (וכאביי)?

לא, דם עולה ודם בכור, וקמ"ל שאין העולים מבטלים זא"ז.

זה נלמד מדם הפר ודם השעיר דיוה"כ!

-חולקים 3 תנאים מהיכן נלמדי - ש"א שאין מערבים דמי הפר והשעיר לקרנות המזבח,

ויש שאינם דורשים "דם...דם", ויש הדורשים מ"קדש הם"

שאינן תמורתם קרבה (ואידך מ"לה הוא").

ת"ש: תערובת חטאת ועולה, נתן למעלה - מודים שייתן למטה ואלו ואלו עלו לו. ואחרי שנתן למעלה זו תערובת שיירי חטאת בדם עולה.

לא, התערבו חטאת ושיירי חטאת-פנימית (וכסובר ששיריים פנימיים וחיצוניים באותו יסוד).

אביי: מדוע לא תאמר שנתערב דם בשיריים בחטאות חיצוניות?

קמ"ל שאף לסובר ששיריים (פנימיים) מעכבים, חסרון-מקצתם אינו מעכב את השאר.

רבה תוספאה: הרי העמדנו ברייתא זו כשרוב הדם חטאת, ונתן למעלה יותר משיעור המיעוט, ולא נתן לצאת ידי העולה!

רבינא: זאת בהו"א שחלקו שם ר"א וחכמים ב'בילה', אך למסקנה - בכוסות (ברואין).

[כסלו התשפ"ו]

¹ רש"י, וכמתבאר בשטמ"ק (פ: אות ח בהשמטות); תוס' (פ:). תוס': לכאורה היה אפשר להורות לתת כל התערובת במתנה אחת (וממ"נ יש משניהם, בלי צורך באוקימתא זו); אלא שפיון ששניהם כשרים לא יציית לנו אם לא לכדי מתנה מזה וכן מזה.

² הקשה רע"א (בחידושי פ:): הרי לרב אשי לר"א אין בילה, ושמא נתן כל דם-העולה בקרן אחת וכן בשלמים, ולא נתן 2 שהן 14 פנים מאירות: א"צ לחשוש לזה, כי במתנה אחת יצא ידי חובה (כדלעיל לו:), ומ"מ לכתחילה ייתן פעמיים 2' שהן 4, אולי זכוון.

³ תוס' (פ:): כיוון שהמתנה (מדם הבכור) מתחלקת לשתי קרנות זה 'בל תוסיף'; אלא שאין בזה ודאות כי אין בילה, ומספק בל-תוסיף לא היה להניח לקרבן להיפסל. אין להחשיב את השנייה שיריים כשאנייה באותה קרן (תוס').

⁴ גרסת שטמ"ק (פ.א. אותיות ב, יד) ודק"ס. אך לפנינו: רבא. ובמרומי שדה (עו: ד"ה ומעתה ניחא): צ"ל רב אשי. להלן (פ.א.): רבינא האחרון קורא להסבר זה "מסקנא" (ועי' שערי היכל מע' קפח הערה 12 שדייקו מרש"י שם שאין זו ההכרעה בפירוש המשנה).

⁵ אף שבאמת הם חולקים גם בזה, שלרבנן יש בילה' ולר"א אין' וכאוקימתות דלעיל - הברייתא והמשנה אינן עוסקות במחלוקת זו (רש"י).

⁶ תוס': כשהתערבו אחרי מתנה ראשונה של העולה (בקרבן מורחית-צפונית), שנקום מתנה שנייה (מערבית-דרומית) הוא מקום שיירי חטאת; או: כיוון ששיריים ביסוד-דרומי אינו מן הפסוק, ייתנם בקרבן מורחית-צפונית כדי להכשיר מתנה ראשונה של העולה, וכן משמע בסמוך; או: ייתן שיריים בשתי קרנות, במערבית-דרומית (מקום שיריים), ויפנה דרך שמאל וייתן במורחית-צפונית.

⁷ תוס': קשה: מדוע לומר תנאי, הרי נצרך לימוד נוסף לעולין' שלא-במינו! (קדשי דוד: כיוון שהוכרחנו לומר דתנאי היא מפני תנא דדם...דם", עדיף גם בזה לומר כן ולא לדחוק שהתנא נקט פסוק אחד ובאמת לומד מ-2). וכן נצרך להתיר זריקה שלא לחוש לבל תוסיף' ולבל תגרע! (פני"מ, חק נתן: כבר תירצו בסמוך, ש'רואין' או 'שוא'ת' פותרים זאת). ועוד, כאן מקשים לר' יוחנן שילמד מ'קדש הם', ובמנחות הוא לומד מדמי הפר והשעיר! (שטמ"ק-החדש, ומובא בחק נתן): שם למד מערבין לקרנות, ור' יוחנן דידיה ס"ל אין מערבין.

⁸ תוס': קשה, הרי התנא הלומד מ"דם...דם", מרבה מן הכפילות מצבים שונים (כמו שונות במתן-הדמים) של 'עולין'; ולשני התנאים האחרים זאת מנין? צאן קדשים: בפרושי-עירי' וזהו עליו מ"הדם", "דם" מיותר. שטמ"ק (ג בהשמטות): "קדש הם" עוסק בבכור ובמעשר (ע"ל לו:), והדרשה מלמדת שאם התערב הדם בקרבן אחר לא בטל, וכבר כל קרבן אחר שונה מבכור וממעשר במתן דמיו.

⁹ וממילא אינו זורק להכשר העולה ולכן נותן במקום-השיריים; וא"צ לדחוק להעמיד בתערובת חטאת ושיריים! רש"י: תוס': הרי לחכמים יש בילה', ויש דם-עולה שנשאר למטה וראוי לזריקה להכשר! טהרת הקודש (ע"ש): ה"ק המקשה: תוסבר הברייתא כשנתן למעלה לשם מתנה (ולא לשם מים כבתד"ה נתן), ולשמאל ורבי יהודה (לעיל כו: שלא-במקומו כמקומו) יצא ידי העולה, וייתן רק במקום שיריים!